

αφτί

αφτί κ. **αυτί**, **το**, ουσ. [από τη συνεκφορά τα ωτία> ταουτία> τ' αφτία> τ' αφτί], το αφτί. **1.** το μέρος του σκεύους από όπου μπορεί κανείς να το κρατήσει, η λαβή, το χερούλι: «έπιασε τη χύτρα απ' τ' αφτία και την κατέβασε απ' τη φωτία». **2.** στον πλ. **τα αφτία**, (για εξώφυλλα βιβλίων) τα άκρα του εξωφύλλου που γυρίζουν προς τα μέσα: «στ' αφτία του βιβλίου υπήρχε η φωτογραφία και το βιογραφικό του συγγραφέα». Υποκορ. **αφτάκι**, **το**. (Ακολουθούν 151 φρ.)·

- *άλλα λέει η θεια μου κι άλλα ακούν τ' αφτία μου*, βλ. λ. [θεια](#)·

- *αλλού τα μάτια, αλλού τ' αφτία ή αλλού τ' αφτία, αλλού τα μάτια*, βλ. λ. [μάτι](#)·

- *ανοίγω τ' αφτία μου*, προσέχω πολύ αυτά που λέει κάποιος: «όταν μιλάει κάποιος μεγαλύτερος, ανοίγω τ' αφτία μου και δεν τον διακόπτω»·

- *απ' τ' αφτί και στο δάσκαλο*, **α.** λέγεται για εκείνον που έκανε κάποιο σοβαρό παράπτωμα και πρέπει να λογοδοτήσει αμέσως στη δικαιοσύνη: «αφού όλοι ξέρουμε πως αυτός έβαλε χέρι στο ταμείο, τι καθόμαστε; Απ' τ' αφτί και στο δάσκαλο». **β.** (γενικά) λέγεται για άμεση επιβολή τιμωρίας: «όποιος θα κάνει φασαρία, απ' τ' αφτί και στο δάσκαλο»·

- *απ' το ένα αφτί μπαίνει (μπαίνουν) κι απ' τ' άλλο βγαίνει (βγαίνουν)*, δηλώνει πλήρη αδιαφορία στα λεγόμενα, ιδίως στις συμβουλές που μας απευθύνει κάποιος: «όση ώρα τον συμβούλευα, απ' το ένα αφτί έμπαινε κι απ' τ' άλλο έβγαине»· βλ. και φρ. *μπαινάκης βγαινάκης*·

- *απ' το στόμα σου και στου Θεού τ' αφτί!* βλ. λ. [Θεός](#)·

- *από τ' άλλο μου τ' αφτί*, δηλώνει πλήρη αδιαφορία στα λεγόμενα ή στις προτάσεις κάποιου. (Τραγούδι: *μη μου κολλάς λοιπόν γιατί, κάθε κουβέντα περιττή, πινακωτή, πινακωτή, από τ' άλλο μου τ' αφτί*). Αναφορά στο παιδικό παιχνίδι: *πινακωτή πινακωτή*·

- *αυτό είναι για τ' αφτί*, λέγεται για οτιδήποτε πρέπει να ειπωθεί με διακριτικότητα, με μυστικότητα, ιδίως όταν υπάρχουν και άλλοι μπροστά: «πόσες καπότες είπατε ότι θέλετε ν' αγοράσετε; -Μην το φωνάζεις, ρε φίλε, αυτό είναι για τ' αφτί || εντέλει, το κέρδισες εκείνο το λαχείο ή δεν το κέρδισες; -Αυτό είναι για τ' αφτί, γιατί, αν το μάθουν μεσ' στην παρέα, θα με ταραξουν στα δανεικά». Παρατηρείται και χειρονομία με την οποία ο δείκτης έρχεται κι ακουμπάει ελαφρά το αφτί·

- *βάζει βουλοκέρι στ' αφτία του*, βλ. λ. [βουλοκέρι](#)·

- *βάζω αφτί ή βάζω τ' αφτί μου*, βλ. φρ. *στήνω αφτί*·

- *βουίζουν τ' αφτία μου*, αισθάνομαι στιγμιαία ένα διαπεραστικό βόμβο: «μισό λεπτό να συνέλθω, γιατί βουίζουν τ' αφτία μου»· βλ. και φρ. *ποιο αυτί μου βουίζει(;)*·

- *βούιξαν τ' αφτία μου*, ένιωσα πολύ άσχημα, ύστερα από ισχυρό χτύπημα στο κεφάλι, ιδίως ύστερα από δυνατό χαστούκι που δέχτηκα στο πρόσωπο: «μου άστραψε μια μπάτσα, που βούιξαν τ' αφτία μου»·

- *βουλώνω τ' αφτία μου*, δεν ακούω ή προσποιούμαι πως δεν ακούω αυτά που λέγονται για κάποιον ή και για μένα, ιδίως κακά: «ό,τι λένε για την αδερφή μου, βουλώνω τ' αφτία μου, γιατί ξέρω πως τη ζηλεύουν, επειδή είναι πολύ όμορφη || ό,τι και να λένε για μένα, βουλώνω τ' αφτία μου, γιατί από πίσω και για το βασιλιά λένε»·

- *γαμώ τ' αφτία σου τα κλούβια*, έκφραση αγανακτισμένου ανθρώπου σε κάποιον που δεν ακούει αυτό που του λέει επίμονα: «γαμώ τ' αφτία σου τα κλούβια, μια ώρα σε φωνάζω και δε λες ν' ακούσεις!»·

- *γαμώ τ' αφτία σου τα πέτσινια*, βλ. φρ. *γαμώ τ' αφτία σου τα κλούβια*·

- *γελάνε και τ' αφτιά του*, είναι τόσο πολύ χαρούμενος, που δεν μπορεί να κρύψει τη χαρά του: «απ' τη μέρα που πήρε ο γιος του το δίπλωμα του δικηγόρου, γελάνε και τ' αφτιά του»·

- *γιατί η γάτα έχει έν' αφτί*, επιθετική ή ειρωνική απάντηση σε κάποιον που μας ρωτάει με απορία γιατί (ενν. ενεργούμε με το συγκεκριμένο τρόπο) ή γιατί (ενν. του λέμε να ενεργήσει με κάποιο συγκεκριμένο τρόπο), όταν δε θέλουμε να δώσουμε περισσότερες επεξηγήσεις. Συνήθως η φρ. κλείνει με το γι' αυτό·

- *δε με γελούν τ' αφτιά μου*, είμαι βέβαιος, είμαι σίγουρος γι' αυτό που ακούω, είμαι βέβαιος, είμαι σίγουρος πως κάτι ακούω: «σου είπα πως άκουσα ένα θόρυβο, δε με γελούν τ' αφτιά μου»·

- *δεν αδειάζω να ξύσω τ' αφτί μου*, **α.** είμαι πολύ απασχολημένος: «μου 'φεραν να ελέγξω όλα τα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης και δεν αδειάζω να ξύσω τ' αφτί μου». **β.** έχω συνεχή δουλειά: «είχα τόση δουλειά σήμερα, που δεν άδειαζα να ξύσω τ' αφτί μου». Συνών. *δεν αδειάζω να ξύσω τ' αρχίδια μου / δεν αδειάζω να ξύσω τη μύτη μου / δεν αδειάζω να ξύσω τον κώλο μου*·

- *δεν ιδρώνει τ' αφτί μου*, **α.** αδιαφορώ για όλα, δε νοιάζομαι για τίποτα, μένω εντελώς απαθής: «ο κόσμος να χαλάσει, δεν ιδρώνει τ' αφτί μου». **β.** δε φοβάμαι διόλου: «όσο και ν' αγριέψεις, δεν ιδρώνει τ' αφτί μου». (Λαϊκό τραγούδι: *μου κοπανάς κάθε φορά πως θα μ' αφήσεις μόνη και σου το λέω καθαρά τ' αφτί μου δεν ιδρώνει*)·

- *δεν πιστεύω στ' αφτιά μου!* βλ. φρ. *δεν το πιστεύουν τ' αφτιά μου(!)*·

- *δεν πιστεύω στ' αφτιά μου*, δεν έχω εμπιστοσύνη στην ακοή μου, έχω προβληματική ακοή: «για πες μου τι λέει αυτός από απέναντι, γιατί εγώ δεν πιστεύω στ' αφτιά μου»·

- *δεν πρόλαβα να ξύσω τ' αφτί μου*, σε πολύ γρήγορο χρονικό διάστημα, σχεδόν αστραπιαία: «δεν πρόλαβα να ξύσω τ' αφτί μου κι αυτός μου την κοπάνησε». Συνών. *δεν πρόλαβα να ξύσω τ' αρχίδια μου / δεν πρόλαβα να ξύσω τη μύτη μου / δεν πρόλαβα να ξύσω τον κώλο μου*·

- *δεν προλαβαίνω να ξύσω τ' αφτί μου*, **α.** είμαι πολύ απασχολημένος: «έλα να με δεις μια άλλη ώρα, γιατί τη στιγμή αυτή δεν προλαβαίνω να ξύσω τ' αφτί μου». **β.** έχω συνεχή δουλειά: «δεν ξέρω αν δουλεύουν οι άλλοι, πάντως εγώ δεν προλαβαίνω να ξύσω τ' αφτί μου». Συνών. *δεν προλαβαίνω να ξύσω τ' αρχίδια μου / δεν προλαβαίνω να ξύσω τη μύτη μου / δεν προλαβαίνω να ξύσω τον κώλο μου*·

- *δεν το πιστεύουν τ' αφτιά μου!* έντονη απορία ή έκπληξη για κάτι απροσδόκητο που μας λένε, αρεστό ή μη: «ο τάδε αποφάσισε να παντρευτεί -Δεν το πιστεύουν τ' αφτιά μου, γιατί αυτός ήταν κατά του γάμου! || σκοτώθηκε ο τάδε. -Δεν το πιστεύουν τ' αφτιά μου, γιατί πριν από δυο ώρες ήμασταν μαζί!»·

- *δίνω αφτί*, βλ. συνηθέστ. *στήνω αφτί*·

- *είμαι γεμάτος αφτιά*, βλ. συνηθέστ. *είμαι όλο(ς) αφτιά*·

- *είμαι μέσα μέχρι τ' αφτιά*, βλ. φρ. *είμαι μέσα ως τ' αφτιά*·

- *είμαι μέχρι τ' αφτιά*, βλ. φρ. *είμαι ως τ' αφτιά*·

- *είμαι όλο(ς) αφτιά*, είμαι έτοιμος να σε ακούσω προσεκτικά, σε ακούω προσεκτικά: «θέλω να σου πω κάτι. - Είμαι όλος αφτιά»·

- *είμαι μέσα ως τ' αφτιά*, είμαι καταχρεωμένος: «δεν μπορώ να σου δώσω ούτε δραχμή, γιατί είμαι μέσα ως τ' αφτιά». Είναι και φορές, που παρατηρείται χειρονομία με την οποία, το χέρι ή τα χέρια σηκώνονται και δείχνουν με τις εξωτερικές κόψεις των παλαμών, το σημείο των αφτιών. Συνών. *είμαι μέσα ως τα μπούνια*·

- *είμαι χρεωμένος μέχρι τ' αφτιά*, βλ. φρ. *είμαι μέσα ως τ' αφτιά*·

- *είμαι χρεωμένος ως τ' αφτιά*, βλ. φρ. *είμαι μέσα ως τ' αφτιά*·

- είμαι *χωμένος μέσα μέχρι τ' αφτιά*, βλ. φρ. *είμαι μέσα ως τ' αφτιά*.
- είμαι *χωμένος μέσα ως τ' αφτιά*, βλ. φρ. *είμαι μέσα ως τ' αφτιά*.
- είμαι *ως τ' αφτιά*, δεν μπορώ να κάνω άλλη υπομονή, δεν αντέχω άλλο: «πες του να σταματήσει το θόρυβο που κάνει, γιατί είμαι ως τ' αφτιά».
- *είναι βαρύς στ' αφτιά*, είναι βαρήκοος: «μίλα πιο δυνατά, γιατί ο τύπος είναι βαρύς στ' αφτιά».
- *είναι μουσικό αφτί*, βλ. συνηθέστ. *έχει μουσικό αφτί*.
- *είναι περήφανος στ' αφτιά*, **α.** (ειρωνικά) δεν ακούει καλά, είναι βαρήκοος: «μίλα ελεύθερα μπροστά του, γιατί είναι περήφανος στ' αφτιά». **β.** προσποιείται πως δεν ακούει, προσποιείται το βαρήκοο: «όταν του λέμε κάτι που δεν του συμφέρει, είναι περήφανος στ' αφτιά».
- *είναι τ' αφτί μου*, μου μεταφέρει όλα όσα λέγονται κατά την απουσία μου από έναν χώρο, ιδίως εργασιακό, είναι ο πληροφοριοδότης μου: «αυτός που βλέπεις είναι τ' αφτί μου στη δουλειά, όταν λείπω απ' το εργοστάσιο». Δε σημαίνει πως οπωσδήποτε το άτομο για το οποίο γίνεται λόγος είναι καρφί, αλλά η φράση έχει περισσότερο την έννοια ότι το εν λόγω άτομο μεταφέρει στο αφεντικό του όλα τα κακώς κείμενα.
- *είναι το μάτι μου και τ' αφτί μου ή είναι τ' αφτί μου και το μάτι μου*, βλ. λ. [μάτι](#).
- *έκανε ο κουφός αφτιά και ο τυφλός μάτια*, βλ. λ. [μάτι](#).
- *έκλεισαν τ' αφτιά μου*, με πονούν ή βουίζουν δυνατά, ιδίως ύστερα από διαφορά υψόμετρου: «μόλις τ' αεροπλάνο πήρε ύψος, έκλεισαν τ' αφτιά μου και δεν μπορούσα ν' ακούσω τι μου 'λεγε ο διπλανός μου».
- *έσπασαν τ' αφτιά μου*, ενοχλήθηκα υπερβολικά, ιδίως από έντονο θόρυβο, ξεκουφάθηκα: «σταμάτα, επιτέλους, να μαρσάρεις τη μοτοσικλέτα σου, γιατί έσπασαν τ' αφτιά μου».
- *έφτασε στ' αφτιά μου*, πληροφορήθηκα τυχαία: «δεν ξέρω πώς έφτασε στ' αφτιά μου, όμως ξέρω πως υπαίτιος ήταν ο τάδε». Ακούγεται και *έφτασε μέχρι τ' αφτιά μου ή έφτασε ως τ' αφτιά μου*.
- *έφυγε με κατεβασμένα (τ') αφτιά ή έφυγε με τ' αφτιά κατεβασμένα*, έφυγε από κάπου ντροπιασμένος, ταπεινωμένος: «τον μάλωσε άγρια ο διευθυντής του κι έφυγε με κατεβασμένα τ' αφτιά». Από την εικόνα του σκύλου, που, όταν τον μαλώσουμε, απομακρύνεται με κατεβασμένα τα αφτιά του. Συνών. *έφυγε με κατεβασμένο (το) κεφάλι ή έφυγε με το κεφάλι κατεβασμένο*.
- *έφυγε με κρεμασμένα (τ') αφτιά ή έφυγε με τ' αφτιά κρεμασμένα*, βλ. φρ. *έφυγε με κατεβασμένα τ' αφτιά*.
- *έφυγε με πεσμένα (τ') αφτιά ή έφυγε με τ' αφτιά πεσμένα*, βλ. φρ. *έφυγε με κατεβασμένα (τ') αφτιά*.
- *έφυγε με ριγμένα (τ') αφτιά ή έφυγε με τ' αφτιά ριγμένα*, βλ. συνηθέστ. *έφυγε με κατεβασμένα τ' αφτιά*.
- *έφυγε με τ' αφτιά κάτω*, βλ. φρ. *έφυγε με κατεβασμένα (τ') αφτιά*.
- *έχει ανοιχτά αφτιά*, πρόκειται για άτομο που δέχεται με ευκολία να ακούσει, να μελετήσει οποιεσδήποτε προτάσεις, ιδίως τις προοδευτικές, τις προωθημένες: «οποιαδήποτε πρότασή σου μπορείς να την αναφέρεις στο νέο διευθυντή μας, γιατί είναι άνθρωπος που έχει ανοιχτά αφτιά».
- *έχει αφτί*, **α.** έχει μουσική αντίληψη: «ο τάδε πιάνει αμέσως το φάλτσο, γιατί έχει αφτί». **β.** έχει καλή ακοή: «απ' ό,τι λέμε δεν του ξεφεύγει τίποτα, γιατί έχει αφτί».
- *έχει βουλοκέρι στ' αφτιά του*, βλ. λ. [βουλοκέρι](#).

- έχει γερό αφτί, έχει ισχυρή ακοή: «μπορεί κι ακούει και τον παραμικρό θόρυβο, γιατί έχει γερό αφτί»·
- έχει δυνατό αφτί, βλ. φρ. έχει γερό αφτί·
- έχει καλό αφτί, βλ. φρ. έχει γερό αφτί·
- έχει μουσικό αφτί, μαθαίνει με μεγάλη ευκολία να παίζει κάποιο μουσικό κομμάτι ή μπορεί να ξεχωρίζει αμέσως κάποια φάλτσα νότα: «μια φορά ν' ακούσει ένα κομμάτι, το παίζει αμέσως, γιατί έχει μουσικό αφτί || μπορεί και πιάνει αμέσως το φάλτσο, γιατί έχει μουσικό αφτί»·
- έχω αφτί, έχω μουσική αντίληψη: «δε μου ξεφεύγει ούτε ένα φάλτσο, γιατί εγώ έχω αφτί»·
- έχω γερό αφτί, έχω ισχυρή ακοή: «για προσπάθησε ν' ακούσεις εσύ που έχεις γερό αφτί, τι φωνάζει αυτός από μακριά;»·
- έχω τ' αφτιά μου, πάσχω, υποφέρω από τα αφτιά μου: «όταν κάνει πολύ κρύο, δε βγαίνω έξω, γιατί έχω τ' αφτιά μου»·
- έχω τ' αφτιά μου ανοιχτά ή έχω ανοιχτά τ' αφτιά μου, βλ. συνηθέστ. έχω τ' αφτιά μου τεντωμένα·
- έχω τ' αφτιά μου βουλωμένα ή έχω βουλωμένα τ' αφτιά μου, βλ. φρ. βουλώνω τ' αφτιά μου·
- έχω τ' αφτιά μου κλεισμένα ή έχω κλεισμένα τ' αφτιά μου, βλ. συνηθέστ. έχω τ' αφτιά μου κλειστά·
- έχω τ' αφτιά μου κλειστά ή έχω κλειστά τ' αφτιά μου, βλ. φρ. κλείνω τ' αφτιά μου·
- έχω τ' αφτιά μου τεντωμένα ή έχω τεντωμένα τ' αφτιά μου, ακούω προσεχτικά αυτά που μου λέει κάποιος ή αυτά που λέγονται από κάποιον: «όταν σου μιλάει ο δάσκαλός σου να 'χεις τ' αφτιά σου τεντωμένα και ν' ακούς τι σου λέει || είχα τεντωμένα τ' αφτιά μου κι άκουσα όλα όσα ειπώθηκαν». Από την εικόνα των ζώων που και στον παραμικρό ήχο τεντώνουν τα αφτιά τους για να ακούσουν καλά·
- η γκαμήλα δεν κουτσαίνει απ' τ' αφτί, βλ. λ. [γκαμήλα](#)·
- η μαρμελάδα είναι για το ψωμί κι όχι για τ' αφτιά, βλ. λ. [μαρμελάδα](#)·
- η νύχτα έχει αφτιά κι η μέρα έχει μάτια, βλ. λ. [μάτι](#)·
- ήρθε με κατεβασμένα (τ') αφτιά ή ήρθε με τ' αφτιά κατεβασμένα, ήρθε, επέστρεψε ντροπιασμένος, ταπεινωμένος: «τον συγχώρεσε ο διευθυντής για τη βλακεία που έκανε κι ήρθε πάλι στη δουλειά με κατεβασμένα τ' αφτιά». Από την εικόνα του σκύλου που, όταν κάνει κάποια ζημιά και τον φωνάζουμε να έρθει κοντά μας, έρχεται έχοντας τα αφτιά του κατεβασμένα. Συνών. ήρθε με (το) κεφάλι κατεβασμένο·
- ήρθε με κρεμασμένα (τ') αφτιά ή ήρθε με τ' αφτιά κρεμασμένα, βλ. φρ. ήρθε με κατεβασμένα τ' αφτιά·
- ήρθε με πεσμένα (τ') αφτιά ή ήρθε με τ' αφτιά πεσμένα, βλ. φρ. ήρθε με (τ') αφτιά κατεβασμένα·
- ήρθε με ριγμένα (τ') αφτιά ή ήρθε με τ' αφτιά ριγμένα, βλ. συνηθέστ. ήρθε με (τ') αφτιά κατεβασμένα·
- ήρθε με τ' αφτιά κάτω, βλ. φρ. ήρθε με κατεβασμένα (τ') αφτιά·
- θα σου βγάλω τ' αφτί ή θα σου βγάλω τ' αφτιά ή θα στα βγάλω τ' αφτιά, (απειλητικά) θα σε τιμωρήσω παραδειγματικά: «αν ξανακάνεις αταξία, θα σου βγάλω τ' αφτί». Από την εικόνα του δασκάλου, που τιμωρούσε με αυτόν τον τρόπο τους άτακτους μαθητές του·
- θα μου βγει απ' τ' αφτιά, έχω φάει πάρα πολύ, είμαι πολύ χορτάτος: «δεν μπορώ να βάλω στο στόμα μου ούτε

μπουκιά, γιατί θα μου βγει απ' τ' αφτιά». Λέγεται και για ποτό·

- θα σου δαγκάσω τ' αφτί, (απειλητικά) θα σου φερθώ πολύ σκληρά: «αν ξαναπειράξεις την αδερφή μου, θα σου δαγκάσω τ' αφτί». Από το ότι παλιότερα, όταν κάποιος απατημένος ήθελε να εκδικηθεί τη γυναίκα του, για να μη χρησιμοποιήσει μαχαίρι και καταδικαστεί και για κατοχή όπλου και οπλοχρησία, έκοβε το αφτί της γυναίκας του με δάγκωμα, οπότε η καταδίκη του ήταν πολύ μικρότερη·

- θα σου κόψω τ' αφτί ή θα σου κόψω τ' αφτιά, (απειλητικά) θα σε τιμωρήσω σκληρά: «αν βρίσεις ξανά τη μάνα μου, θα σου κόψω τ' αφτί». Από το ότι, όταν παλιότερα μάλωναν δυο άντρες της πιάτσας με μαχαίρια, επιδίωξη του καθένα ήταν να κόψει το αφτί του αντιπάλου του, ώστε, στην περίπτωση που η υπόθεση φτάσει στα δικαστήρια, να υπάρξει μικρή καταδίκη·

- θα σου ξεριζώσω τ' αφτί ή θα σου ξεριζώσω τ' αφτιά, (απειλητικά) θα σε τιμωρήσω σκληρά: «αν μάθω πως ξαναγύρισες μεθυσμένος στο σπίτι, θα σου ξεριζώσω τ' αφτιά». Από την εικόνα του δασκάλου, που με αυτόν τον τρόπο τιμωρούσε σκληρά τον άτακτο μαθητή·

- θα σου τραβήξω τ' αφτί ή θα σου τραβήξω τ' αφτιά ή θα στα τραβήξω τ' αφτιά, βλ. φρ. θα σου βγάλω τ' αφτί·

- θέλει βγάλσιμο τ' αφτί του, πρέπει, του χρειάζεται να τιμωρηθεί με ξυλοδαρμό: «αφού συνεχίζει να κάνει κοπάνες, θέλει βγάλσιμο τ' αφτί του». Συνών. θέλει σιάξιμο η γραβάτα του / θέλει σιάξιμο ο γιακάς του·

- θέλει τράβηγμα τ' αφτί του, βλ. φρ. θέλει βγάλσιμο τ' αφτί του·

- και οι τοίχοι έχουν αφτιά, βλ. λ. [τοίχος](#)·

- κι οι τοίχοι έχουν αφτιά κι οι κάμποι έχουνε μάτια, βλ. λ. [μάτι](#)·

- καμπάνισαν τ' αφτιά μου, βλ. συνηθέστ. βούιξαν τ' αφτιά μου·

- κανένα αφτί, κανένας άνθρωπος: «κανένα αφτί δεν άκουσε παρόμοιες βρισιές»·

- κατεβάζω τ' αφτιά ή κατεβάζω τ' αφτιά μου, ντροπάζομαι, ταπεινώνομαι: «μόλις απέδειξε ο άλλος πως αυτός ήταν που μας είχε καρφώσει, κατέβασε τ' αφτιά του και δεν ήξερε πώς να δικαιολογηθεί». Από την εικόνα του σκυλιού που, όταν τον μαλώσουν, κατεβάζει τ' αφτιά του·

- κάτι άρπαξε τ' αφτί μου, βλ. φρ. κάτι πήρε τ' αφτί μου·

- κάτι έπασε τ' αφτί μου, βλ. φρ. κάτι πήρε τ' αφτί μου·

- κάτι πήρε τ' αφτί μου, άκουσα τυχαία κάτι για το θέμα που γίνεται λόγος, αλλά δε γνωρίζω πολλά πράγματα, δεν έδωσα μεγάλη σημασία: «έμαθες για τη ληστεία που έγινε σήμερα το πρωί στην τάδε τράπεζα; -Κάτι πήρε τ' αφτί μου || όπως ερχόμουν στο ραντεβού μας, κάτι πήρε τ' αφτί μου για το δυστύχημα που έγινε, αλλά πώς και τι δεν ξέρω»·

- κλείνω τ' αφτιά μου, **α.** αποφεύγω να ακούσω κάτι, όσο δελεαστικό και αν είναι, γιατί θεωρώ πως θα με βλάψει: «σήμερα στη ζωή υπάρχουν πολλές προκλήσεις, αλλά εγώ κλείνω τ' αφτιά μου και προσπερνώ». Αναφορά στον Οδυσσέα, που, αφού πρώτα έκλεισε τα αφτιά των συντρόφων του με κερί, δέθηκε στο κατάρτι του παραβιού του, τη στιγμή που περνούσε από το νησί των Σειρήνων. **β.** δεν ανταποκρίνομαι, προσποιούμαι πως δεν ακούω ό,τι κακό ή ανεπιτρεπτό συμβαίνει γύρω μου: «από μικρός έχω μάθει να κλείνω τ' αφτιά μου, και τη βγάζω πάντα καθαρή». **γ.** δεν ανταποκρίνομαι στις παρακλήσεις κάποιου για βοήθεια, γιατί υποτίθεται πως δεν τις ακούω: «τον έκανα άγιο να με βοηθήσει, αλλά αυτός έκλεισε τ' αφτιά του»·

- κοιλιά γεμάτη αφτιά δεν έχει, βλ. λ. [κοιλιά](#)·

- κοκκίνισε μέχρι τ' αφτιά, βλ. φρ. κοκκίνισε ως τ' αφτιά·

- κοκκίνισε ως τ' αφτιά, καταντράπηκε: «μόλις έσκυψε και τη φίλησε μπροστά στους γονείς της, η κοπέλα κοκκίνισε ως τ' αφτιά»·
- κουδούνισαν τ' αφτιά μου, βλ. συνηθέστ. βούιζαν τ' αφτιά μου·
- κουφό του πονηρού τ' αφτί, βλ. λ. [πονηρός](#)·
- κρεμώ τ' αφτιά ή κρεμώ τ' αφτιά μου, βλ. φρ. κατεβάζω τ' αφτιά·
- μαρμελάδα έχεις στ' αφτιά σου; βλ. λ. [μαρμελάδα](#)·
- μας ζάλισες τ' αφτιά ή μου ζάλισες τ' αφτιά, βλ. φρ. μας πήρες τ' αφτιά·
- μας πήρες τ' αφτιά ή μου πήρες τ' αφτιά, παρατήρηση σε κάποιον που μιλάει ασταμάτητα να πάψει επιτέλους να μιλάει, γιατί έγινε πολύ ενοχλητικός: «πάψε, ρε παιδάκι μου, αυτή τη λογοδιάρροια, γιατί μας ζάλισες τ' αφτιά». Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του·
- με γεια τ' αφτιά! ειρωνική παρατήρηση σε κάποιον που δε λέει να ακούσει κάτι που του λέμε πολλές φορές: «πάλι δεν άκουσες αυτό που σου είπα; Με γεια τ' αφτιά!»·
- μη μας ζαλίζεις τ' αφτιά ή μου ζαλίζεις τ' αφτιά, παράκληση σε κάποιον να πάψει να μιλάει, γιατί έγινε ενοχλητικός: «μη μας ζαλίζεις τ' αφτιά με τα προβλήματα σου, γιατί έχω κι εγώ τα δικά μου». Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του·
- μήπως πήρε τ' αφτί σου, μήπως άκουσες τυχαία, μήπως έτυχε ν' ακούσεις: «μήπως πήρε τ' αφτί σου για τον επικείμενο ανασχηματισμό;». Συνήθως μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το τίποτα·
- μόνο ένας γάιδαρος έχει αφτιά, ειρωνική απάντηση σε κάποιον που ισχυρίζεται πως είναι ο μοναδικός που κατέχει κάποιο πράγμα, ενώ είναι γνωστό πως είναι ευρέως διαδομένο: «τέτοιο αυτοκίνητο δεν έχει άλλος. - Μόνο ένας γάιδαρος έχει αφτιά». Συνήθως της φρ. προτάσσεται το ναι μωρέ·
- μου ζάλισε τ' αφτιά, βλ. φρ. μου 'φαγε τ' αφτιά·
- μου μπαίνουν ψύλλοι στ' αφτιά, βλ. λ. [ψύλλος](#)·
- μου πήρε τ' αφτιά, **α.** με ενόχλησε υπερβολικά, ιδίως από τον παρατεταμένο θόρυβο που προξένησε, με ξεκούφανε: «μάρσαρε μια ώρα τ' αυτοκίνητό του κάτω απ' το παράθυρό μου και μου πήρε τ' αφτιά». **β.** μου μίλησε επίμονα πάνω στο ίδιο θέμα, ιδίως συμβουλευτικά: «καλά να πάθω που την πάτησα, γιατί μου πήρε τ' αφτιά ο τάδε να μη μπλεχτώ σ' αυτή τη δουλειά, όμως δεν τον άκουσα και τώρα έχω προβλήματα». Συνών. μου πήρε το κεφάλι·
- μου 'σπασε τ' αφτιά, **α.** με ενόχλησε υπερβολικά, ιδίως από τον έντονο και παρατεταμένο θόρυβο που προκάλεσε, με ξεκούφανε, μου 'σπασε τα τύμπανα: «είχε το ραδιόφωνό του στη διαπασών και μου 'σπασε τ' αφτιά». **β.** (για θορύβους) ήταν πολύ δυνατός: «ξαφνικά ακούστηκε ένα δυνατό μπαμ, που μου 'σπασε τ' αφτιά»·
- μου σφύριξε στ' αφτί ή μου το σφύριξε στ' αφτί, μου είπε, μου ψιθύρισε κάτι κρυφά: «ευτυχώς που ο τάδε μου το σφύριξε στ' αφτί πως έρχονταν να με μπαγλαρώσουν και την κοπάνησα». (Λαϊκό τραγούδι: *στης άσπρης του αστερισμό ξέχασε κάθε γυρισμό, στην παγωμένη της τροχιά δεν έχει αγάπη ούτε σπλαχνιά, μου σφύριξε στ' αφτί ένας μάγκας έξ' απ' το στέκι της μαρμάγκας*)·
- μου 'φαγε τ' αφτιά ή μου 'χει φάει τ' αφτιά, **α.** μου επαναλάμβανε συνεχώς και επίμονα το ίδιο πράγμα: «μου 'φαγε τ' αφτιά ο φίλος μου να διακόψω τις σχέσεις που είχα μαζί της, γιατί είχε μάθει πως δεν ήταν σόι γυναίκα». **β.** με ενόχλησε με τη φλυαρία του ή με τα επίμονα παρακάλια του για κάτι: «μ' έφαγε τ' αφτιά με την γκρίνια του || μ' έφαγε τ' αφτιά να του δώσω δανεικά»·

- μου χτύπησε άσχημα στ' αφτί, μου έκανε κακή εντύπωση αυτό που άκουσα: «μου χτύπησε άσχημα στ' αφτί που καθόταν και κατηγορούσε τον αδερφό του»·
- μπαμπάκια έχεις στ' αφτιά σου; βλ. λ. [μπαμπάκι](#)·
- να σου πει ο παπάς στ' αφτί (κι ο διάκος στο κεφάλι ή κι ο διάκος στο ριζάφτι), βλ. λ. [παπάς](#)·
- να το βάλεις σκουλαρίκι στ' αφτί σου, βλ. λ. [σκουλαρίκι](#)·
- να το κρεμάσεις σκουλαρίκι στ' αφτί σου, βλ. λ. [σκουλαρίκι](#)·
- ο λαγός κι αν κρύβεται, τ' αφτιά του ξεχωρίζουν, βλ. λ. [λαγός](#)·
- οι φτέρνες του χτυπούν στ' αφτιά του, βλ. λ. [φτέρνα](#)·
- όποιος παντρεύεται στα γηρατειά, ρίχνει γρήγορα τ' αφτιά, βλ. λ. [γηρατειά](#)·
- παίζει με τ' αφτί, έμαθε να παίζει κάποιο μουσικό όργανο, χωρίς να διδαχθεί από δάσκαλο, παίζει εμπειρικά: «έχει κάποια δυσκολία ακόμα στο παίξιμο της κιθάρας, γιατί παίζει με τ' αφτί»·
- παίρνω αφτί, κρυφακούω: «όταν συγκεντρωθούν, θα πάω να πάρω αφτί, για να ξέρουμε τι θα πούνε»·
- πέφτουν αφτιά, κάνει αφόρητο κρύο: «ντύσου καλά πριν βγεις, γιατί με την αλλαγή του καιρού πέφτουν αφτιά έξω». Συνών. *πέφτουν μύτες*·
- ποιο αφτί μου βουίζει; ερώτηση σε άτομο, τη στιγμή που βουίζει κάποιο απ' τ' αφτιά μας και υποτίθεται πως, αν το βρει, θα ακούσουμε μαζί κάποια είδηση, κάποιο νέο. Αν βουίζει το αριστερό μας αφτί, σύμφωνα με τη λαϊκή δοξασία θα ακούσουμε κάτι κακό, αν βουίζει το δεξί, κάτι καλό·
- ποιο αφτί μου σφυρίζει; βλ. συνηθέστ. *ποιο αφτί μου βουίζει(;)*·
- ποιος να βρει αφτιά να σ' ακούσει; λέγεται στην περίπτωση που αυτά που λέει ή συμβουλεύει κανείς σε κάποιον ή κάποιους δεν έχουν καμιά απήχηση: «εγώ πάντα τους έλεγα πως δεν ήταν σόι αυτός ο άνθρωπος, αλλά ποιος να βρει αφτιά να σ' ακούσει;»·
- ρίχνω τ' αφτιά μου, χάνω το θάρρος μου: «μόλις τον αγρίεψε ο άλλος, έριξε τ' αφτιά του ο δικός σου». Από την εικόνα του σκύλου που, όταν τον μαλώσουμε, ρίχνει τ' αφτιά του κι απομακρύνεται · βλ. και φρ. *κρεμώ τ' αφτιά μου*·
- στήνω αφτί, κρυφακούω: «έστειλα τον τάδε να στήσει αφτί, για να μάθουμε κι εμείς τι θα πούνε»·
- στήνω τ' αφτί μου ή στήνω τ' αφτιά μου, βλ. φρ. *τεντώνω τ' αφτί μου*·
- στυλώνω τ' αφτί μου ή στυλώνω τ' αφτιά μου, βλ. συνηθέστ. *τεντώνω τ' αφτί μου*·
- σφυρίζουν τ' αφτιά μου, βλ. συνηθέστ. *βουίζουν τ' αφτιά μου*·
- σφύριξαν τ' αφτιά μου, βλ. συνηθέστ. *βούιξαν τ' αφτιά μου*·
- τ' άκουσα με τ' αφτιά μου ή τ' άκουσα με τα ίδια μου τ' αφτιά, είμαι εντελώς σίγουρος γι' αυτό που ειπώθηκε, γιατί ήμουν παρών: «δε θέλω ν' αμφισβητείς αυτά που σου λέω, γιατί τ' άκουσα με τα ίδια μου τ' αφτιά». Πολλές φορές, η φρ. κλείνει με το *τι να σου πω άλλο ή το τι άλλο να σου πω*·
- τ' ακούω και δεν το πιστεύουν τ' αφτιά μου, μου είναι αδύνατο να πιστέψω αυτό που μου λέει κάποιος: «τ' ακούω και δεν το πιστεύουν τ' αφτιά μου που μου λες πως ο τάδε έκανε μήνυση στον πατέρα του». Πολλές φορές

της φρ. προτάσσεται το τι να σου πω·

- τα πόδια του χτυπούν στ' αφτιά του, βλ. συνηθέστ. οι φτέρνες του χτυπούν στ' αφτιά του·

- *τεντώνω τ' αφτί μου ή τεντώνω τ' αφτιά μου*, εντείνω την προσοχή μου για να ακούσω κάτι ή για να καταλάβω το είδος του θορύβου που ακούγεται: «τέντωσα τ' αφτί μου, μήπως κι ακούσω κανέναν θόρυβο || τέντωσα τ' αφτιά μου για να καταλάβω τι ήταν αυτό που ακουγόταν». Από την εικόνα των ζώων, που τεντώνουν τα αφτιά τους στην περίπτωση κάποιου θορύβου· βλ. και φρ. *ανοίγω τ' αφτιά μου*·

- *τι ακούν τ' αφτιά μου*; έκφραση απορίας, έκπληξης, δυσαρέσκειας ή θαυμασμού για κάτι καλό ή κακό, που μας αναγγέλλουν ή που πληροφορούμαστε: «τι ακούν τ' αφτιά μου, πάλι μάλωσες με τον αδερφό σου; || τι ακούν τ' αφτιά μου, άρχισες πάλι να μπεκροπίνεις; || τι ακούν τ' αφτιά μου, σκέφτεσαι να μου κάνεις μήνυση; || τι ακούν τ' αφτιά μου, παντρεύεσαι τον άλλον μήνα;». Πολλές φορές, στην περίπτωση που πρόκειται για κάτι καλό, της φρ. προτάσσεται διπλό μπα·

- *το γαρούφαλο στ' αφτί κι η κασίδα στην κορφή*, βλ. λ. [γαρούφαλο](#)·

- *το πήρε τ' αφτί μου ή το 'χει πάρει τ' αφτί μου*, (αόριστα), το άκουσα: «δε θυμάμαι πού, αλλά κάπου το πήρε τ' αφτί μου γι' αυτή τη ληστεία στην τράπεζα»·

- *τον άκουσα με τ' αφτιά μου ή τον άκουσα με τα ίδια μου τ' αφτιά*, ήμουν παρών όταν είπε κάτι: «θέλω να με πιστέψεις απόλυτα, γιατί τον άκουσα με τα ίδια μου τ' αφτιά που έλεγε πως εσύ ήσουν ο αίτιος του καβγά»·

- *του βάζω ψύλλους στ' αφτιά*, βλ. λ. [ψύλλος](#)·

- *του 'βγαλα τ' αφτί ή του 'βγαλα τ' αφτιά*, τον τιμώρησα παραδειγματικά: «για να μην ξανακάνει τη βλακεία που έκανε, του 'βγαλα τ' αφτί». Από την εικόνα του δασκάλου, που τιμωρούσε με αυτόν τον τρόπο τους άτακτους μαθητές του·

- *του ξερίζωσα τ' αφτί ή του ξερίζωσα τ' αφτιά*, τον τιμώρησα αυστηρά: «επειδή μου 'ρθε πάλι σουρωμένος στο σπίτι, του ξερίζωσα τ' αφτιά». Από την εικόνα του δασκάλου, που τιμωρούσε αυστηρά με αυτόν τον τρόπο τους άτακτους μαθητές του·

- *του 'πεςαν τ' αφτιά*, **α.** ντροπιάστηκε, ταπεινώθηκε: «μόλις αποδείχτηκε πως μας έλεγε ψέματα, του 'πεςαν τ' αφτιά». **β.** έχασε το θάρρος του, την έπαρση που είχε: «τη στιγμή που αγρίεψε ο άλλος, του 'πεςαν τ' αφτιά του δικού σου και το βούλωσε»·

- *του τις έδωσα στ' αφτιά*, βλ. συνηθέστ. *του τις έριξα στ' αφτιά*·

- *του τις έριξα στ' αφτιά (ενν. τις μπάτσες, τις σφαλιάρες, τις μπουνιές)*, τον έδειρα άγρια, τον κατανίκησα: «μόλις πήγε να κάνει τον νταή, του τις έριξα στ' αφτιά». Επίσης με την έννοια του κατανικώ λέγεται και σε περίπτωση παιχνιδιού: «παίξαμε τάβλι και του τις έριξα στ' αφτιά». Πολλές φορές, για λόγους έμφασης, η φρ. κλείνει με το για να μάθει ή με το για να καταλάβει ή για να με θυμάται·

- *του σφύριξα στ' αφτί ή του το σφύριξα στ' αφτί*, τον πληροφορήσα, του είπα κάτι κρυφά και βιαστικά, ιδίως όταν υπήρχαν και άλλοι μπροστά: « την τελευταία στιγμή πρόλαβα και του το σφύριξα στ' αφτί πως θέλανε να τον ξεγελάσουν, και γλίτωσε από ένα σωρό μπελάδες ο άνθρωπος»·

- *του τράβηξα τ' αφτί ή του τράβηξα τ' αφτιά*, βλ. φρ. *του 'βγαλα τ' αφτί*·

- *του 'φαγα τ' αφτιά*, **α.** του ζήτησα, τον παρακάλεσα για κάτι φορτικά: «του 'φαγα τ' αφτιά να μου δώσει δανεικά, ώσπου στο τέλος μου τα 'δωσε». **β.** τον συμβούλεψα επίμονα: «του 'φαγα τ' αφτιά να μην κάνει αυτή τη δουλειά, αλλά δε μ' άκουσε κι έφαγε το κεφάλι του»·

- *του χαϊδεύω τ' αφτιά*, του λέω πράγματα αρεστά, κολακευτικά, ακόμη και όταν η κατάσταση είναι σε βάρος

του: «κανείς δεν τον βοήθησε πραγματικά, γιατί, αντί να τον συμβουλέψουν να βγει απ' το αδιέξοδο, του χάιδευαν όλοι τ' αφτιά || η κυβέρνηση δε χαιδεύει τ' αφτιά των πολιτών, αλλά παρουσιάζει την κατάσταση όπως πραγματικά είναι». (Τραγούδι: τα πόδια μου καήκανε σ' αυτήν την ερημιά, η νύχτα εναλλάσσεται με νύχτα, τα νέα που σας έφερα σας χάιδεψαν τ' αυτιά, μα απέχουνε πολύ απ' την αλήθεια).

- τσιτώνω τ' αφτί μου ή τσιτώνω τ' αφτιά μου, βλ. φρ. τεντώνω τ' αφτιά μου.

- φέσι μέχρι τ' αφτιά ή φέσι ως τ' αφτιά, βλ. λ. φέσι.

- χαιδεύω τ' αφτιά του, βλ. φρ. του χαιδεύω τ' αφτιά.

- χρεώθηκα μέχρι τ' αφτιά, βλ. φρ. χρεώθηκα ως τ' αφτιά.

- χρεώθηκα ως τ' αφτιά, χρεώθηκα υπερβολικά: «με το γάμο της κόρης μου χρεώθηκα ως τ' αφτιά».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας